

כ"ו בטבת תשע"ו, 7.1.2016

גיליון מס' 491

פרשת וארא

וַיְצַוּם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

מאת עדנה שורץ (פורת). בארות יצחק

וַיְצַוּם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ו,י"ג) - יתכן כי גם אז במצרים היו גדולי האומה אשר היו שרים נכבדים ואפרתים והם היו משעבדים את בני ישראל לעבדים שמכרו המצרים להם... ומהם היו בני חורין הרבה ושרים אשר היו משעבדים את ישראל הנמכרים להם מהממשלה של פרעה, לכן צוה השי"ת שבני ישראל גם פרעה יוציאו את בני ישראל מהשעבוד... וכנראה שלזה כיוון הירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה ויצום אל בני ישראל, מה צוום, על פרשת שילוח עבדים... (משך חכמה). גם המדרש מציין את מעמד החברתי והכלכלי של רוב בני ישראל במצרים והיותם אדונים על אחיהם, ולפיכך לא רצו לצאת ממצרים. "לפי שהיו פושעים בישראל שהיה להן פטרונין מן המצרים והיה להם עושר וכבוד ולא היו רוצים לצאת [ממצרים]. (שמות רבה).

בכל דור ודור העם או חלקו, לא רוצה את הגאולה, מעדיף להישאר בגולה ולא לעלות לארץ ישראל. תופעה זאת קיימת על-פי התורה ומדרשי חז"ל, הן בהליכה הראשונה לארץ ישראל, הן בכניסה לארץ ישראל, הן בעליה מבבל בימי בית שני, והן בגאולה העתידה:

ביציאת מצרים: " וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם " (יג,יח). רק חלק קטן מהעם הסכים לצאת ממצרים. הרוב הגדול רצו להמשיך להיות עבדים: **"חֲמִשִּׁים- אָחַד מִחַמְשָׁה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אָחַד מִחַמֵּשִׁים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אָחַד מִחֲמַשׁ מְאוֹת. רַבִּי נְהוֹרָאִי אוֹמֵר: הַעֲבוּדָה (לשון שבועה) אָחַד מִחַמְשַׁת אֲלָפִים. וְאֵימַתִּי מִתּוֹ? בְּיַמֵּי הָאֶפְלָה, שֶׁהָיוּ קוֹבְרִין יִשְׂרָאֵל מִתִּיהֶן, וּמִצְרַיִם יוֹשְׁבֵין בַּחֲשׂוֹן, וְיִשְׂרָאֵל הוֹדוּ וְשָׁבְחוּ עַל שְׁלֹא רָאוּ שׁוֹנְאִיהֶם וְשָׁמְחוּ בַּפְּרָעֻנוֹתָן"** (מדרש תנחומא לפרשת בשלח) ומדוע לא רצו חלק נכבד מבני ישראל לצאת ממצרים?

א. חוסר אמונה בגאולה, חוסר אמונה בקב"ה ובשליחו - משה: "בעת ההיא מתו רבים מעם ישראל את אשר מרדו בה' ולא שמעו אל משה ואל אהרן ולא האמינו בהם כי א-להים שלחם: ויאמרו לא נצא ממצרים פן נמות ברעב במדבר שממה ולא אבו לשמוע בקול משה: ויגוף ה' אותם בשלשת ימי החשך ויקברום ישראל בימים ההם לבלתי דעת בהם יושבי מצרים וישמחו עליהם" (ספר הישר, דף קמד).

ב. לרובם מצב כלכלי וחברתי של עושר וכבוד (והתבוללות). ולשאר "זכרנו את הדגה" אין דאגות של פרנסה ומקום לינה. את הכול מחליטים עבורם.

לפני הכניסה לארץ - לאחר ארבעים שנה במדבר

בדור השני, לאחר ארבעים שנה, שוב מפחד העם ממלחמה פן ייהרג בה ופועל לחזור למצרים. "כשמת אהרן בהר ההר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד יראתם לכם ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למצרים, וחזרתם לאחורכם שמונה מסעות עד בני יעקן, ומשם למוסרה, שם נלחמו בכם בני לוי והרגו מכם ואתם מהם עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם". (רש"י, דברים ז, יז). "ובקשו ישראל לחזור למצרים ונסעו לאחוריהן שמונה מסעות ורץ אחריו שבטו של לוי והרג ממנו שמונה משפחות, ואף הם (בני ישראל) הרגו ממנו (משבט לוי) ארבע: לעמרמי, ליצהרי, לחברוני, לעוזיאלי (ירושלמי יומא פ"א, ה"ה. וכן סוטה פ"א, ה"י). ובתרגום יונתן "ובני ישראל נסעו מכפרי בארות בני יעקן למוסרה שם נלחם עמהם עמלק, כאשר מלך בערד ששמע שמת אהרן והסתלקו ענני הכבוד ומשהיתה לישראל מצוקה בגלל המלחמה ההיא רצו לשוב למצרים וחזרו

ששה מסעות, רדפו בני לוי אחריהם והרגו מהם שמונה משפחות וחזרו לאחוריהם. גם מבני לוי נהרגו ארבע משפחות (דברים י,ו).

בימי עזרא ונחמיה: חז"ל רואים באי העלייה של רוב העם בגלל מצבם הכלכלי והחברתי, את הסיבה לחורבן הבית השני. "אם חומה היא, אלו ישראל העלו חומה מִבְּבֶל, לא תרב בית המקדש בְּהִיא שְׁעֵתָא פְּעַם שְׁנִית" (שיר השירים, ח). גם אחרי החורבן תושבי הארץ מאשימים את אנשי בבל שבגללם חרב הבית - תרגום: רבי זעירא יצא לו לשוק לקנות דבר מה. אמר לו לזה שהוא שוקל תשקול יפה. אמר לו האין אתה הולך מכאן בבלי שאבותיו החריבו את בית המקדש. באותה שעה אמר רבי זעירא אין אבותי כאבותיו של זה. נכנס לבית הוועד ושמע קולו של רבי שילא יושב ודורש אם חומה היא, אילו עלו ישראל חומה מן הגולה, לא חרב בית המקדש פעם שנייה. אמר יפה למדני עם הארץ. "ריש לקיש הוי סחי בירדנא אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא א"ל אלהא סנינא לכו (ריש לקיש היה שוחה בירדן בא רבה בר בר חנה נתן לו יד. אמר לו אלוקים, שונא אני אתכם) דכתיב {שיר השירים ח-ט} אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא נמשלתם ככסף שאין רקב שולט בו עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז" (יומא ט, ע"ב).

לעתיד לבוא

גם בגאולה העתידה, רבים לא ירצו לעזוב את מנעמי הגולה ולשוב לארץ. אלא, שבניגוד לעבר, כאשר יהודי שלא רצה - לא זכה לעלות לארץ, לעתיד לבוא - לא תהיה לאיש ברירה. כך אומר הנביא: "וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאֶחָד אֶחָד, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ישעיהו כז,יב) - ה' ילקט את כולם כדי להחזיר אותם לארץ. אין לאן לברוח מפני יד ה'. על כך התנבא הנביא יחזקאל: "חִי-אֲנִי, נְאֻם ה' אֱלֹהִים: אִם-לֹא בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרוּעַ נְטוּיָה, וּבְחֶמֶה שְׁפוּכָה אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם, וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מִן-הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נְפֻצְתֶּם בָּם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרוּעַ נְטוּיָה, וּבְחֶמֶה שְׁפוּכָה... וְיִדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי ה', בְּהִבְיֵאִי אֶתְכֶם אֶל-אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל".

ובינתיים – עלינו להודות למייסדי הקיבוץ הדתי שעזבו את מנעמי הגולה ועלו חלוצים לארץ ישראל, ובזיעת אפם הקימו לנו בית ומדינה. בעקבותיהם עלו ועדיין עולים יהודים מארבע רוחות השמיים וממשיכים לבנות את ביתם בארץ וביישובי התנועה שברוך השם צומחת ומתחזקת.

עדנה שורץ (פורת). בת מרים ומנחם-דוד שורץ, מוותיקי בארות יצחק בנגב. חברה בקבוצת בארות יצחק. בעבר מזכירה במוסדות התנועה וכיום מנהלת את ארכיון הקבוצה. לימוד התורה הוא חלק בלתי נפרד מחייה. "כי הם חיינו ואורך ימינו".
(הדף מוקדש בברכה לנכדנו עוז פנחס צבי מנדלסון לרגל הגיעו לגיל מצוות בשבת זאת).

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום unsubscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il